

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Bohuslava Hnízдила a soudkyň JUDr. Brigity Chrástilové a JUDr. Milady Haplové v právní věci **žalobce: Z. K.**, zastoupen JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Mansfeldova 792/3, Praha 9, proti **žalované: Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 8. 2004, č. j. 12 Ca 42/2004 - 18,

takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 8. 2004, č. j. 12 Ca 42/2004 - 18, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) napadla kasační stížností shora uvedený rozsudek Městského soudu v Praze, jímž bylo zrušeno její rozhodnutí č. 600 418 1975/B ze dne 24. 6. 2004 a věc jí vrácena k dalšímu řízení. Zároveň soud rozhodl, že stěžovatelka je povinna uhradit žalobci náklady řízení ve výši 2150 Kč do 30 dnů od právní moci rozsudku.

Dne 31. 12. 2002 podal žalobce žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, jako politický vězeň. K žádosti v průběhu správního řízení připojil potvrzení Vězeňské služby ČR o tom, že byl vězněn na základě rozsudku Vyššího obvodového soudu v Olomouci sp. zn. 2 T 189/79 v době od 25. 10. 1979 do 25. 6. 1981. Poukázal na usnesení Okresního soudu v Olomouci č. j. Rt 2/2003 ze dne

12. 1. 2004, které nabylo právní moci dne 23. 1. 2004. Dle tohoto usnesení je žalobce účasten soudní rehabilitace podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. per analogiam.

Žalobou napadeným rozhodnutím stěžovatelka rozhodla o žádosti žalobce tak, že ji zamítla. Své rozhodnutí zdůvodnila tím, že žalobce neprokázal ve vztahu k uvedené době splnění podmínek uvedených v § 2 odst. 1 citovaného zákona, neboť rozhodnutí č. j. 2 T 189/79 ze dne 19. 12. 1979, vydané Vojenským obvodovým soudem v Olomouci, nebylo zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu. Proti uvedenému rozhodnutí podal žalobce žalobu, v níž se domáhal zrušení tohoto rozhodnutí a vrácení věci stěžovatelce k dalšímu řízení.

Městský soud v Praze uvedené rozhodnutí shora označeným rozsudkem zrušil. V odůvodnění uvedl, že rozhodnutí o žalobcově věznění nebylo zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., i když trestný čin, pro který byl vězněn (nenastoupení služby v ozbrojených silách), je uveden v § 4 písm. e) zákona č. 119/1990 Sb. Usnesením Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. 3 Nz 202/2003, byla povolena obnova řízení ve věci Vojenského obvodového soudu Olomouc, sp. zn. 2 T 189/79, a byl zrušen rozsudek tohoto soudu ze dne 19. 12. 1979, sp. zn. 2 T 189/79. Usnesením Okresního soudu v Olomouci ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 3 T 207/2003, bylo žalobcovo trestní stíhání zastaveno. Okresní soud v Olomouci však dospěl k závěru, že žalobce podmínky zákona č. 119/1990 Sb., ale i zákona č. 198/1993 Sb., splňuje. V usnesení ze dne 12. 1. 2004, sp. zn. Rt 2/2003, pak bylo vysloveno, že žalobce je účasten soudní rehabilitace per analogiam. Toto usnesení nabylo právní moci dne 28. 1. 2004. Městský soud zde konstatoval, že v nyní probíhajícím řízení není oprávněn přezkoumávat pravomocné rozhodnutí, vydané podle trestního řádu. Vzhledem k tomu k němu nelze nepřihlídnout při rozhodování o nároku žalobce na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. za dobu od 25. 10. 1979 do 25. 6. 1981.

V kasační stížnosti stěžovatelka dovozuje existenci důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tj. nezákonnost rozhodnutí soudu spočívající v nesprávném posouzení právní otázky. Stěžovatelka zejména namítá, že v dané věci nedošlo ke zrušení rozhodnutí o věznění žalobce způsobem, který předpokládá ust. § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., totiž zrušení podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. Žalobce byl pravomocně odsouzen a vězněn pro trestný čin uvedený v § 4 písm. e) zákona č. 119/1990 Sb., soudní rehabilitace, tedy žalobce mohl dosáhnout cestou přezkumného řízení podle oddílu třetího uvedeného zákona. Žalobce však popsáním způsobem rehabilitován nebyl, neboť ve lhůtě uvedené v § 6 cit. zákona nepodal návrh na zahájení přezkumného řízení. Žalobce pak teprve v souvislosti s přijetím zákona č. 261/2001 Sb. podal návrh na obnovu řízení pravomocně skončeného rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Olomouci a v následném řízení dosáhl zrušení odsuzujícího rozsudku, zproštění obžaloby a vyslovení účasti na soudní rehabilitaci per analogiam. Stěžovatelka v této souvislosti upozornila, že eviduje celou řadu obdobných žádostí osob, které zvolily shodný postup jako žalobce, resp. žádostí opírajících se o stejný důvod. Ve všech případech žadatelé předložili rozhodnutí příslušného soudu o své účasti na soudní rehabilitaci „per analogiam“, vydané v rámci obnoveného řízení, ve všech případech byly tyto osoby v minulosti odsouzené pro skutek spočívající v odepření nastoupit vojenskou službu z náboženských důvodů, všechny osoby byly rovněž zastoupeny stejným advokátem. Až na výjimky okresní soud v příslušných usneseních o účasti žadatele na rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. vždy konstatoval, že rozhodnutí vydal proto, aby žadateli umožnil prokázat vznik nároku na peněžní částku podle zákona

č. 261/2001 Sb. Tato usnesení byla podle stěžovatelky vydána účelově a v rozporu s platnou právní úpravou. Jestliže totiž zákonodárce v ust. § 6 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. stanovil lhůtu, v níž je třeba podat návrh na přezkoumání odsuzujícího soudního rozhodnutí, je nepochybné, že tak učinil záměrně a s vědomím dát průchod potřebě, aby právo bylo v konkrétní lhůtě uplatněno. Podle stěžovatelky je pak rušení odsuzujících rozhodnutí cestou obnovy řízení obcházením této zásady. Krom toho ust. § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. lze podle jejího názoru vztáhnout pouze na případy, kdy byl občan neoprávněně vězněn pouze vazebně, tedy bez toho, že by jeho trestní věc skončila pravomocným odsuzujícím rozsudkem, a jeho aplikace „per analogiam“ na věci pravomocně skončené odsuzujícím rozsudkem nepřichází v úvahu. Stěžovatelka zdůraznila, že podmínil-li zákonodárce v § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. vznik nároku na peněžní částku zrušením odsuzujícího soudního rozhodnutí podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo zákona č. 198/1993 Sb., vyjádřil tím vůli omezit okruh oprávněných osob pouze na ty z nich, které dosáhly rehabilitace podle speciálních, za tím účelem přijatých zákonů; nic mu totiž nebránilo vymezit okruh oprávněných osob jakýmkoli jiným způsobem. Stěžovatelka dále odkazuje na další relevantní judikaturu, včetně stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS - st. - 14/01, kterým bylo vysloveno, že jedná-li se o trestný čin, na který se vztahuje rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., nelze aplikovat ustanovení § 6 zákona č. 198/1993 Sb. Žalobce byl oprávněn podat návrh na přezkumné řízení podle zákona o soudní rehabilitaci a pokud tak ve stanovené lhůtě neučinil, nemůže se dovolávat aplikace zákona o protiprávnosti komunistického režimu.

Stěžovatelka tedy shrnula, že spornou otázkou v daném případě je, zda ke zrušení odsuzujícího soudního rozhodnutí došlo způsobem stanoveným v zákoně č. 261/2001 Sb. Odsuzující rozsudek nebyl zrušen podle zákona č. 119/1990 Sb., ani zákona č. 198/1993 Sb., nýbrž cestou obnovy řízení. Usnesení, jímž byla vyslovena účast žalobce na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., není odškodňovacím titulem, neboť na základě tohoto usnesení nelze zrušit žádné odsuzující rozhodnutí o věznění. Kromě toho z jeho dikce vyplývá, že účelem je rehabilitovat osoby stíhané pouze vazebně za účelem možnosti přiznat i jim odškodnění, ovšem pouze podle zákona č. 119/1990 Sb. Stěžovatelka rovněž odkázala na další relevantní judikaturu Nejvyššího správního soudu a závěrem konstatovala, že Městský soud v Praze nesprávně posoudil právní otázku, zda účastník řízení je či není politickým vězněm ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. Současně požádala o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

Žalobce ve svém vyjádření ke kasační stížnosti navrhl Nejvyššímu správnímu soudu, aby kasační stížnost zamítl, rozsudek městského soudu potvrdil a žalobci přiznal náhradu nákladů řízení. Konkrétně konstatoval, že stěžovatelka překračuje své pravomoci, jelikož jejím úkolem je jednat podle pravomocných soudních rozhodnutí, nikoli hodnotit jejich správnost. V několikařech doplněních svého vyjádření pak žalobce polemizuje se závěry, které učinila v kasační stížnosti stěžovatelka ohledně judikatury soudů v obdobných případech.

Podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. se tento zákon vztahuje mj. na občany České republiky, kteří byli věznění mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990, a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, přičemž pro tyto osoby zavádí uvedený zákon pojem „politický vězeň“.

Podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. se ustanovení tohoto zákona užije obdobně k rehabilitaci a odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody nebo majetku

v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 a § 4 v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, pokud nedošlo k plnému odškodnění podle dříve platných předpisů. Ustanovení § 27 se užije obdobně. Podle § 6 odst. 1 téhož zákona lze návrh na zahájení přezkumného řízení podat nejpozději do dvou let ode dne účinnosti tohoto zákona. Podle § 36 nabytí uvedený zákon účinnosti 1. 7. 1990.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadený rozsudek Městského soudu v Praze v mezích uplatněných stížních důvodů a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

V projednávané věci není mezi účastníky sporný skutkový stav a rozhodnutí závisí jen na posouzení právní otázky; neboť stěžovatelka ve své kasační stížnosti uplatnila důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Posuzována tak byla otázka, zda usnesení soudu, kterým je vyslovena účast konkrétní osoby na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. (v návaznosti na zrušení původního odsuzujícího rozsudku v rámci řízení o obnově), může mít účinky splnění podmínky stanovené v ust. § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. Žalobce tvrdí, že shora uvedenou otázku je třeba odpovědět kladně, přičemž důvodem má být mj. zachování principu rovnosti, žalovaná tvrdí opak, když poukazuje na účelovost takového postupu, jenž navíc obchází smysl oddílu třetího zákona č. 119/1990 Sb., který je koncipován na principu časově omezené možnosti dosáhnout soudní rehabilitace a s tím spojeného odškodnění.

Nejvyšší správní soud se k uvedené právní otázce přímo nebo nepřímo vyjádřil v několika svých dřívějších rozhodnutích. Jelikož judikatura v této věci nebyla jednotná, byla tato otázka předložena rozšířenému senátu, jenž zaujal následující stanovisko: Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. uvádí, že tento zákon se vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990, a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. V daném případě je nepochybné, že žalobce mohl soudní rehabilitace dosáhnout cestou přezkumného řízení soudního podle oddílu třetího tohoto zákona. Tímto způsobem však žalobce rehabilitován nebyl, neboť nepodal návrh na zahájení řízení ve lhůtě uvedené v § 6 cit. zákona. Konstitutivní rozhodnutí o zrušení odsuzujícího rozsudku tedy bylo vydáno podle obecných ustanovení trestního řádu o obnově řízení, nikoliv v řízení podle zákona č. 119/1990 Sb. Na této pro rozhodnutí ve věci nejpodstatnější skutečnosti nemění dle názoru Nejvyššího správního soudu nic ani existence usnesení o účasti žalobce na soudní rehabilitaci per analogiam dle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Jednak toto usnesení má pouze deklaratorní charakter a žádné rozhodnutí o věznění se jím neruší, jednak toto usnesení (a jemu podobná v dalších případech) bylo vydáno v důsledku porušení zákona ve prospěch žalobce, jak judikoval Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 4 Tz 98/2003 ze dne 23. 9. 2003. Podle tohoto rozsudku ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. bylo přípustné použít v rehabilitačním řízení pouze tehdy, pokud dotyčná osoba nebyla pravomocně odsouzena za skutky uvedené v § 2 a § 4 v určeném časovém období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Vzhledem k tomu, že zákonnou úpravou je přesně a podrobně stanoveno, na jaký okruh osob a za jakých podmínek lze příslušná ustanovení zákona o soudní rehabilitaci vztáhnout, nepřichází zde v úvahu postup známý jako analogie iuris, neboť ten je možný pouze v případech, kdy právní úprava chybí, ale ani postup známý jako analogie legis, vzhledem k tomu, že obviněný své rehabilitace dosáhl, byť prostřednictvím jiného soudního postupu, a to výhradně podle ustanovení trestního řádu a trestního zákona. V důsledku toho může být za své původní odsouzení a pobyt ve výkonu trestu odškodněn

v souladu s platnou právní úpravou podle zákona č. 82/1998 Sb. Na této argumentaci Nejvyšší správní soud neshledává potřebu cokoli modifikovat. Nejvyšší správní soud tak dospěl k závěru, že vydání usnesení o účasti žalobce na soudní rehabilitaci per analogiam podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. není právně relevantní skutečností pro posouzení nároku na jednorázovou peněžní částku dle zákona č. 261/2001 Sb. (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu publikovaný pod č. 723/2005 Sb. NSS).

Stěžovatelka tedy nepochybila, jestliže v daném případě žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 5 odst. 4 zákona č. 261/2001 Sb. za dobu od 25. 10. 1979 do 25. 6. 1981 zamítla s odkazem na neprokázání splnění podmínek uvedených v § 2 odst. 1 s přihlédnutím k § 4 odst. 4 cit. zákona, neboť rozhodnutí č. j. T 189/79 ze dne 19. 12. 1979 vydané Vojenským obvodovým soudem v Olomouci o věznění žalobce v uvedené době nebylo zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. Naopak Městský soud v Praze výše označenou právní otázku posoudil nesprávně, čímž došlo k naplnění důvodu kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Nejvyšší správní soud proto napadený rozsudek Městského soudu v Praze podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. V tomto řízení je Městský soud v Praze vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu shora uvedeným (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). Městský soud v Praze v novém rozhodnutí rovněž rozhodne o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Vzhledem k meritornímu rozhodnutí ve věci samé nerozhodoval již Nejvyšší správní soud samostatně o návrhu stěžovatelky na přiznání odkladného účinku podané kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 22. června 2006

JUDr. Bohuslav Hnízdl
předseda senátu